

bosansko-hercegovačkih Hrvata u toj zemlji) neupitno umanjuje visoku znanstvenu razinu djela i dovodi pod sumnju ukupnu autorovu upućenost u bosansko-hercegovačku tematiku. U svakom slučaju, Glaurdićev je uradak zaslužio osvrt i detaljniju ocjenu ostatka hrvatske historiografije.

MLADEN BARAĆ

Dražen PEHAR, *Alija Izetbegović i rat u Bosni i Hercegovini/Alija Izetbegović and the War in Bosnia and Herzegovina*, HKD Napredak, Glavna podružnica Mostar, Mostar 2011., dvojezično izdanje, 211 str.

Politolog Dražen Pehar bavio se likom, političkim djelovanjem i diskursom Alije Izetbegovića, ratnog vođe bosansko-hercegovačkih Muslimana-Bošnjaka, poglavito u vremenima raspada jugoslavenske federacije i trajanja rata u Bosni i Hercegovini (1992.–1995.). Djelo je pisano s politološkog, povijesnog i filozofskog gledišta te predstavlja interdisciplinarnu analizu, a objavljeno je u dvojezičnom, hrvatsko-engleskom izdanju. Središnja je teza da Alija Izetbegović snosi dio odgovornosti za rat. Autor na neki način relativizira Izetbegovićevu poziciju apsolutne “nevinosti” koja je bila zastupljena u dosadašnjoj publicističkoj i propagandnoj slici.

U prvom poglavlju, “Alija Izetbegović i rat u Bosni i Hercegovini” (str. 13.–19.), autor govori o ratu u Bosni i Hercegovini kao znanstvenom problemu gdje se još nije riješilo pitanje karaktera rata, početka i samog završetka rata. Autor tvrdi da Izetbegović nije dovoljno često pokazivao sklonost rješavanju političkih problema pregovorima, nego sredstvom oružane prisile. Iznosi retoričko pitanje “kako je Izetbegović išao u sukob kad je na početku rata imao zanemarivu ili gotovo nikakvu oružanu silu” i odgovara da “slaba strana može ići svjesno u oružani sukob ukoliko posjeduje za sebe pozitivnu sliku svoje ne trenutne, nego projicirane oružane moći u relativno blisku budućnost”.

U drugom poglavlju, “Epistemološke pretpostavke ogleđa” (str. 20.–26.), autor obrađuje četiri pretpostavke ovog djela u epistemološkom smislu. Prva govori da je djelo pisano s izrazitim neslaganjem s postmodernističkom historiografijom, jer autor problemu ne pristupa s unaprijed određenim receptom, nego zdravorazumski. Druga je pretpostavka da djelo počiva na premisama koje su predložili teoretičari Thomas Hobbes i Carl von Clausewitz. Potonji je poznat po tezi da je “rat nastavak politike drugim sredstvima, jer usporedno sa razdobljem mira, za vrijeme rata se ne mijenja logika nego samo gramatika jezika koji se govori”. U spomenuti teorijski obrazac autor stavlja političko djelovanje Alije Izetbegovića. Treća je pretpostavka da se ogleđ oslanja na “problematizaciju”, pojam koji je skovao Michel Foucault. Problematizacija označava proces u kojem se nastoji pokazati da iz određenih političkih stavova ne slijede nužno određena politička djelovanja. Izetbegović je koristio spomenutu strategiju djelovanja, često se pozivajući na “antičke tragedije”, gdje protagonist slijedi sudbinu ili karmu koja mu je predodređena. Četvrta je pretpostavka “načelo milosrđa”. Načelo zahtijeva da ljude nastojimo razumjeti kao racionalne, koji djeluju upravo po svestre-

menskom standardnom ključu racionalnosti koji, između ostalog, nazivamo “načelom racionalnosti” ili humanosti. “Načelo milosrđa počiva na ideji da nam politička djelovanja moraju biti razumljiva (ali ne i nužna), u svijetlu određenih realno zastupanih političkih stavova.” Autor ističe nužnost oslanjanja na spomenuto načelo zbog toga što prema ljudskim bićima ne možemo zauzeti znanstveni stav koji uključuje hladno i distancirano promatranje, nego uvijek moramo uzeti u obzir mogućnost suradnje i razgovora.

U trećem poglavlju, “Srbi kao nacisti, država kao naredbodavac, 10. siječanj 1992.” (str. 27.–35.), autor iznosi historiografski značaj spomenutog datuma. Naime bosansko-hercegovački Srbi donijeli su Deklaraciju o stvaranju “Republike srpskog naroda BiH”. Dan poslije održala se 50. sjednica Predsjedništva Republike BiH, kojom je predsjedao Alija Izetbegović. Sjednica je značajna zato što je Izetbegović u svom monopolu na govor osporavao legitimitet srpskim zastupnicima u Skupštini BiH, Biljani Plavšić i Nikoli Koljeviću. Potonje je nazivao “nacistima, kriminalcima”, a prijetio im je sljedećom izjavom, etiketirajući ih kao “državne neprijatelje”: “Protiv vas je najbolje primijeniti sredstva državne prisile, s vama pregovori nisu mogući.” Autor zastupa stav da je Izetbegovićev politički cilj bio poništiti odluke Srpske skupštine, između ostalog i rezervnim planom, tj. stvoriti situaciju u kojoj će te odluke biti poništene. Izetbegović je svjesno “izabrao opciju upotrebe oružane sile” i za njega je u psihološkom smislu rat počeo tog dana.

U četvrtom poglavlju, pod naslovom “Izetbegovićeva strateška politička vjerovanja” (str. 36.–59.), autor iznosi političke stavove Alije Izetbegovića kroz šest točaka: sila i pregovaranje, rat i mir, država i suverenost, islam, povijest predviđanja budućnosti i antinomičnost političkih pojava i procesa koji su ključni za razumijevanje pitanja političkog odlučivanja u kritičnim situacijama i razdobljima. Autor zastupa tvrdnju da rat za Izetbegovića nije bio posljednja nego, upravo suprotno, jedina opcija. U poglavlju se nalazi niz Izetbegovićevih diskursa o “Bosni i Hercegovini kao zemlji s muslimanskom većinom” i narativ o “obrani ideje multikulturalizma, tolerancije i suživota” kao političko oružje Izetbegovićeve unitarističke vizije Bosne i Hercegovine. Između ostaloga je zastupao ideju da je intelektualna supremacija islama u odnosu na sve ostale religije i svjetonazore zajamčena, što implicira da je “islamo-supermacist”, zaključuje autor. Alija Izetbegović govorio je o ratu u Bosni i Hercegovini kao “neizbježnom sudaru sa historijom”. S obzirom na to da su etikete “ustaše” i “četnici” nosile negativne političke konotacije, Izetbegović je time nastojao diskreditirati politike bosansko-hercegovačkih Hrvata i Srba, stavljajući tako muslimansko-bošnjački korpus u poziciju “partizana”, tobože branitelja Bosne i Hercegovine. Tako Izetbegović koristi već propalu ideologiju Narodnooslobodilačke borbe i bratstva i jedinstva kao političko oružje i propagandno sredstvo u obrani avnojevske kompozicije Bosne i Hercegovine.

U petom poglavlju, “Preliminarni rezime” (str. 60.–64.), autor navodi kako je Izetbegovićev cilj bila Bosna i Hercegovina kao “topos gdje će biti zadovoljeni interesi muslimansko-bošnjačkog naroda čiji je on predsjednik”. Želio je dobiti makar minimalnu nadmoć bošnjačkog (islamski osviještenog) naroda u donekle sačuvanoj BiH ili postići samostalnost tako da osvoji što više teritorija za vlastiti narod.

U šestom poglavlju, “Veleposlanik Zimmermann kao rato-tvorac” (65.–80.), autor se bavi propalim pregovorima u Lisabonu i Sarajevu tijekom veljače i ožujka 1992. godine. Problematika spomenutih pregovora je u historiografskom smislu najkontroverznija.

Autor smatra da su historiografi nedorasli zadatku zbog metodologije u kojoj se fokusiraju na izjave političkih vođa. To potkrepljuje primjerom izjave Alije Izetbegovića, koji je izjavio da je Warren Zimmerman jamčio da će američka strana jamčiti *status quo* protiv unutarnje konfederalizacije zemlje na nacionalne entitete. Autor navodi da je Zimmerman u svojim izjavama nakon rata demantirao tu Izetbegovićevu izjavu.

U sedmom poglavlju, "Dediskurzacija" (str. 81.-89.), autor obrazlaže da je svako biće iznutra podijeljeno na dvije komponente, jednu koju možemo nazvati *ens loquens* (biće koje govori, rabi jezik) i drugu koju možemo nazvati *ens belli* (biće rata). Teorija dediskurzacije je dio zdravorazumske slike o uzrocima rata i nasilja. Autor tumači teoretičara konflikta Anatola Rapoport, koji se bavio karakterom unutarpolitičkog dijaloga i debate, a tvorac je teze o dvjema stranama u dijalogu: "zastupnicima savjesti" i "zastupnicima strategije". Dijalog između njih nije moguć jer "zastupnici strategije" ne vjeruju u zajedničku osnovicu i zajedničke vrijednosti i time je njihova uporaba jezika "hinjena, a ne iskrena". Autor smatra kako početke i uzroke rata možemo plodotvorno analizirati u terminima odnosa prema jeziku. U tom kontekstu Izetbegović je "biće rata", njegove kontradikcije predstavljaju dokaz ne samo intelektualne nepostojanosti nego i manjka osobnog, političkog i moralnog integriteta. Često je koristio izliku da pregovori neće uspjeti, što jasno implicira da je bio "zastupnik strategije", odnosno da je prikriveno zagovarao ratnu opciju.

U „Zaključku“ (str. 90.-97.) autor analizira teze predstavljene u prethodnim poglavljima i iznosi hipotezu o metafizičko-traumatskom sindromu zatočeništva tvrdeći da Izetbegović svijet poima kao neku vrstu proširenog zatvora.

Na kraju knjige su „Bibliografske reference“ (str. 98.-103.) i „Sažetak“ (str. 104.-105.).

Knjiga Dražena Pehara otvorila je novi pogled na pitanje rata u Bosni i Hercegovini u kontekstu raspada Jugoslavije. Do sada se u medijskom i publicističkom prostoru najveća pozornost pridavala hrvatskom predsjedniku Franji Tuđmanu i srbijanskom predsjedniku Slobodanu Miloševiću, zbog njihove uloge u ratu u Bosni i Hercegovini, dok Peharova knjiga baca svjetlo na pomalo zaboravljenu političku ulogu Alije Izetbegovića, koja pred rat i u samom ratu nikako nije bila zanemariva, kako na pojednostavljen način predmnijeva dosadašnji prevladavajući narativ o ratu u Bosni i Hercegovini.

HRVOJE MANDIĆ

Marko BURIN, *Hrvatska obitelj u Peruu*, Matica Hrvatska – Ogranak Dubrovnik, Dubrovnik 2010., 238 str.

Knjiga autora Marka Burina *Hrvatska obitelj u Peruu* objavljena je povodom stote obljetnice ujedinjenja hrvatskih klubova iz Cerro de Pasca, Callaa i Lime u jedan klub pod nazivom *Slavensko dobrotvorno društvo* (1906.-2006.). Knjiga je nastala u želji da se čitatelju da uvid u život i sudbinu naših ljudi koji su se zbog različitih razloga morali iseliti iz domovine te započeti život u novoj zemlji.